

בעלמא ואינה טמאה משום יולדת. ועוד נפקא מינה מספק זה לטומאת זיבה, שרק ביולדת מטהרים את דם הקושי שקדם ללידה, ולא במפלת רוח.

וכמו כן היא אינה יודעת אם ביום השלישי כא-ב כשהפילה יצא ממנה דם או לא — הרי זו ספק לידה, ספק זיבה נויש לפנינו שלשה צדדים: א. יתכן שהפילה נפל והרי היא יולדת ולא זבה. ב. יתכן שהפילה רוח ויצא עמה דם והרי היא זבה ולא יולדת. ג. יתכן שהפילה רוח ולא יצא עמה דם ואין היא לא יולדת ולא זבה המחויבת-קרבן, כי ראתה דם רק במשך יומיים. ולכן, כדי לטהר עצמה מספק⁽¹⁴⁾ מביאה קרבן [שמא היא זבה, או שמא היא יולדת, אך כיון שיש צד שלישי שיתכן שהיא פטורה לגמרי מהקרבן] —

נחמן בר יצחק: מחלוקתם של רבנן ורבי יהודה היא: כ"אפשר לפתיחת הקבר [הרחם] בלא דם" [דהיינו, האם יתכן שתפתח הרחם בלא שייצא ממנה דם] קמיפלגי⁽¹³⁾.

ובפלוגתא דהני תנאי: דתניא: [אשה היולדת ב"א ימי זיבה, אם התקשתה בלידתה, וראתה דם במשך כמה ימים עד ללידה — אין היא מטמאה בזיבה! ונלמד דין זה להלן לו ב מהפסוק "דמה", שרק דם שזב מעצמו מטמא ולא כשגרם וולד ליציאת הדם. ולכן טמאה רק משום יולדת ולא משום זבה, ונפקא מינה, שאינה צריכה להביא גם קרבן זבה. אבל, אם] קשתה לפני הלידה ימים שנים, ולשלישי הפילה, ואינה יודעת מה הפילה אם נפל וטמאה משום יולדת, או רוח

דגים וחגבים שהם גדולים כחתיכה, הרי היא טהורה, ולא אמרינן שאי אפשר לפתיחת הקבר. הרש"ש במשנה הקשה שגם אם דינו של רבי יהודה אינו שייך בקליפה ושערה וכמש"כ התוס' מכל מקום דינם של רבנן שאם ראתה עמם דם שייך, ומדוע השמיטה המשנה דין זה לגבי קליפה ושערה. ותירץ, שלא רק שאינו מוכח שיצא דם בפתיחה מועטת אלא דבר שאינו מצוי הוא, ולכן השמיטתו המשנה. וראה עוד מה שכתב במשנה.

14. מבואר בכרייתא שישנם שלשה צדדים בדין המפלת שאינה יודעת מה הפילה: א. אם הפילה ולד, מביאה קרבן יולדת. ב. אם הפילה חתיכה ועמה דם מביאה קרבן זבה. ג. אם הפילה חתיכה בלא דם פטורה. והקשו התוס' [ד"ה "ואינו"] שישנו גם צד רביעי שהפילה ולד ויצא עמו דם ותהיה גם יולדת וגם זבה, ומדוע לכולי עלמא מביאה רק קרבן אחד ולא תביא מספק ב'

אדומה ושחורה למאן קתני" וגירסתם היתה "הא קאמר של שאר מיני דמים דברי הכל טהורה", וביאר הריטב"א הקושיא לגירסתם שמכיון שנשארה קשה על רבי יוחנן הקושיה הראשונה שהקשו גם לשמואל, אין נראה לדחוק המתניתא כדי לתרץ הקושיא השניה מאחר וסוף סוף לא תתיישב כשיטת רבי יוחנן.

13. יש להקשות, אם גם רבי יהודה מודה שהחתיכה בעצמה אינה מטמאת ורק פתיחת הרחם שעל ידו יצאה החתיכה, מטמאת, אם כן, מדוע המפלת קליפה או שערה ולא נימוחו טהורה, ואינה נטמאת בפתיחת הרחם שבה יצאו? ותירצו התוס' [כב, ב ד"ה "ליפלוג"] והרמב"ן [שם] שרק חתיכה גדולה שליציאתה נצרכת פתיחה גדולה של הרחם גורמת בודאי לדם שיצא, מה שאין כן קליפה ושערה, שדקות הן, אין יציאתן מחייבת שיצא גם דם נדה. וראה בגמרא להלן [כב, ב] שהקשתה מדוע המפלת

היא זבה או שמא היא יולדת, ונאכל הקרבן, שודאי היא אחת מהשתים או יולדת או זבה, משום שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא הוצאת דם!⁽¹⁷⁾ ולפיכך אם רוח הפילה הרי היא זבה, שראתה דם גם ביום השלישי. ואם

ולא נאכל! כי קרבנה הוא חטאת העוף הבאה על הספק⁽¹⁵⁾ והרי היא נמלקת, ואם אינה חייבת בו הרי הוא נבילה⁽¹⁶⁾.

רבי יהושע אומר: מביאה קרבן מספק שמא

כעין הרשב"א, אלא שהוסיף שגם במשנה שאינה יודעת מה הפילה טהורה רק משום חזקת טהרה. ובשם רש"י הביא הרשב"א, שגם 'טהורה' שבמשנה אינו בודאי, אלא רק שאינה ודאי טמאה כשיטת רבי יהודה, ולפי זה שווים לגמרי חכמים שבמשנה ושבברייתא ושניהם מטמאים מספק.

16. בגמרא להלן [כט, א] מצינו שכשאינן ידוע מה הפילה סומכין על כך שרוב נשים יולדות ולד גמור ואומרים שגם אשה זו בכלל הרוב, והקשו הרמב"ן והר"ן [שם] מדוע אם כן סברו רבנן שאין נאכל הקרבן ולא סמכו על הרוב לקבוע דינה כיוולדת בודאי. ותירצו על פי המבואר בגמרא שם שדווקא בהחזקה מעוברת ישנו רוב שתלד ולד אבל כשלא החזקה מעוברת אין הכרעה מה הפילה, ואם כן אפשר לומר שגם הברייתא שבסוגייתנו מדברת בשלא החזקה מעוברת. ועדיין יש להקשות קושיא זו בדעת הרמב"ם שהביא סוגייתנו להלכה ולא חילק בין החזקה מעוברת ללא החזקה, וראה מה שכתב לתרץ בחכמת בצלאל.

17. הפרישה [קצד, ב] הוכיח מהטור שיתכן שתפיל אשה ולד השלם בצורתו שקטן הוא כל כך שלא תגרום יציאתו שיצא דם. והקשה עליו הסדרי טהרה [קצד, ד ד"ה "כתב הטור"] מסוגייתנו שסובר רבי יהושע שמביאה קרבן ונאכל ולא חשש שלא יצא דם מהרחם אפילו בנפל שאין בו צורת ולד.

קרבנות. ותירצו התוס', שהתנא בברייתא סובר כברייתא שהובאה להלן [לח, א] שדם שיוצא מחמת הפלת ולד אינו מטמא בזיבה, ולכן גם אם יצא דם יחד עם הולד אינה זבה.

ומצינו באחרונים דרכים נוספות לתרץ הקושיא: א. הערוך לנר הקשה על התוס', שגם אם דם שבא בהפלה מטמא בזיבה, אפשר לפטרה מלהביא ב' קרבנות מדין ספק ספיקא, שגם אם ראתה דם אולי לא היה ולד, וגם אם היה ולד אולי לא היה דם. ב. הרש"ש תירץ, כיון שכל חיוב הבאת קרבן מספק הוא כדי לאכול בקדשים, אולי גם אם היא גם יולדת וגם זבה יכולה לאכול על ידי קרבן אחד שעולה לה לשניהם. ג. בסדרי טהרה קצד, ב ד"ה "והן אמת" תירץ, שאפשר לסמוך על החזקה ולתלות שאינה זבה גדולה. וראה מה שכתב שם עוד [בד"ה "והנה", "נחזור", "ומה שהקשיתי"] בביאור שיטת התוס' ולתרץ הגמרא להלן יד, ב.

15. הרמב"ן הרשב"א והר"ן הקשו, שגם רבנן, המקילים, אינם מטהרים לגמרי אלא היא טמאה מספק, ואם כן, אין שיטת חכמים שבמשנה שטיהרו לגמרי כשיטת חכמים שבברייתא, וכיצד תלאם רבי יוחנן זה בזה. ותירץ הרשב"א [ד"ה ורבנן סברי] שיש חילוק בין המקרה של המשנה למקרה שבברייתא, שבברייתא מדובר שאינה יודעת מה הפילה, ולכן גם רבנן אינם מטהרים בודאי, שחוששים שהיה גם דם בהפלה. אבל המשנה מדברת שיודעת שהפילה חתיכה בלבד ולא ראתה עמה דם, ולכן טהורה בודאי. והרמב"ן תירץ גם כן

אלא אמר [רב יהודה] [רבי יוחנן — רש"ל] — באפשר לפתיחת הקבר בלא דם נחלקו, ובפלוגתא דהני תנאי: דתניא — קשתה שנים ימים, ולשלישי הפילה ואינה יודעת מה הפילה נפל או רוח בעלמא, הרי זו ספק לידה ספק זיבה, ולכן — מביאה קרבן מספק ואינו נאכל. רבי יהושע אומר: מביאה קרבן ונאכל, לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ולפיכך ודאי לנו שהיא או יולדת או זבה.

תנו רבנן: המפלת חתיכה [שאינן בה צורת לוד ואינה טמאה משום לידה] — סומכוס אומר משום רבי מאיר, וכן היה רבי שמעון בן מנסיא אומר כדבריו: קורעה, את החתיכה ורואה, אם יש דם בתוכה — טמאה, ואם לאו — טהורה!

ואומרת הגמרא: כרבנן שבמשנה סוברים סומכוס ורבי שמעון בן מנסיא ולא כרבי יהודה, אולם לא לגמרי כרבנן אלא ועדיפא [חמירא] מדרבנן.

ומבאר הגמרא את דבריה: אתיא כרבנן — דאמרי: אפשר לפתיחת הקבר בלא דם! ולכן אם קורע ואינו מוצא דם בתוכה הרי היא טהורה, ולא מטמאים משום שודאי היה דם נוסף מחוץ לחתיכה.

ועדיפא מדרבנן — דאינהו סברי שרק במקרה שיוצא דם עמה, מחוץ לחתיכה, אין, [טמאה] אבל אם נמצא הדם בתוכה של החתיכה בלבד, לא מטמאו רבנן. ולכן לא

נפל הפילה הרי היא יולדת אך אין היא זבה כי הדם הוא דם לידה¹⁸.

לישנא אחרינא אמרי לה: [לשון זה זהה ללשון הראשון, ושונה רק בכך שרבי יוחנן סובר כשיטת רב נחמן בר יצחק, ואינם חולקים כלל לשון הראשון].

אמר רב יהודה אמר שמואל: לא טימא רבי יהודה אלא בחתיכה של ארבעה מיני דמים אבל של שאר מיני דמים טהורה.

איני, והא כי אתא רב הושעיא מנהרדעא, אתא ואיתי מתניתא בידיה:

"המפלת חתיכה אדומה ושחורה, ירוקה ולבנה, אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה. רבי יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה".

קתני "אדומה ושחורה, ירוקה ולבנה" ופליג רבי יהודה ומטמא אפילו ירוקה ולבנה שהן מראות טהורות!?

וכי תימא פליג רבי יהודה אאדומה ושחורה בלבד, אבל חתיכה ירוקה ולבנה לא מטמא, אלא "ירוקה ולבנה" למאן קתני לה? אילימא לרבנן, השתא חתיכה אדומה ושחורה קא מטהרי רבנן, ירוקה ולבנה מיבעיא? אלא לאו מה שנאמר ירוקה ולבנה לרבי יהודה הוא שנאמר ומוכה אם כן שפליג רבי יהודה ומטמא אף ירוקה ולבנה!?

הרמב"ן והרשב"א [שם] שאין זה ודאי שיצא דם אלא רק רוב פעמים יוצא דם בפתיחת הקבר. וראה שם מה שביארו סוגית הגמרא יח, א

18. התוס' [יח, ב ד"ה "למעוטי"] כתבו שלא רק מדין רוב אומרים שיצא דם, אלא זהו ודאי גמור שיצא דם עם הולד. ובשם רש"י כתבו

הצריכו רבנן שיקרע את החתיכה.

ואלו **סומכוס סבר** — אפילו נמצא הדם בתוכה של החתיכה בלבד הרי היא טמאה — נדה.

ותניא אידך: **המפלת חתיכה** — רב אחא אומר: קורעה. אם תוכה מאדים שצבע הבשר שבפנים אדום, הרי על אף שלא נמצא בו דם — **טמאה. ואם לאו** — **טהורה!**⁽¹⁹⁾

ומבאר הגמרא: רב אחא, הסובר **כסומכוס** — שגם מחמת הנמצא בתוך החתיכה נטמאת, וחולק על רבנן שבשמנה שהצריכו שיהא הדם מחוץ לחתיכה.

אולם לא לגמרי סובר רב אחא כסומכוס אלא **ועדיפא מסומכוס** — שלסומכוס טמאה

רק אם מוצאת דם בתוך החתיכה, ולרב אחא מספיק מראה אדום בכשר.

ותניא אידך: דין אחר במפלת חתיכה, לענין טומאת לידה. **המפלת חתיכה** — רבי בנימין אומר: קורעה. אם יש בה, בחתיכה, **עצם** — אמו **טמאה לידה!**⁽²⁰⁾

אמר רב חסדא: **ובחתיכה לבנה** שנו, שהוא מין בשר המוכיח יחד עם העצם, כי ולד הפילה, וטומאתה משום לידה.

וכן כי אתא זוגא⁽²¹⁾ [זוג תלמידי חכמים] **דמן—חדייב** [שם מקום], **אתא ואייתא מתניתא ביריה:** **המפלת חתיכה לבנה** — קורעה. אם יש בה **עצם** — אמו **טמאה לידה!** וחזורת הגמרא ודנה בדין טומאת נדה מחמת

לתירוץ רבי יוחנן. **ובחכמת בצלאל** [בתוד"ה "ורבנן"] האריך בנידון זה.

19. מבואר בגמרא שיש ארבע שיטות בדיון המפלת חתיכה: א. **רבנן** שבמשנה סוברים שטהור, ורק דם נוסף שבא מבחוץ לחתיכה מטמא. ב. **רבי יוחנן** בשם רשב"י סובר שאם יש הרבה דם בתוך החתיכה מטמא אבל דם מועט אינו מטמא. ג. **סומכוס** סובר שכל דם לח שבתוך החתיכה מטמא ואפילו כשכמותו מועט. ד. **רב אחא** סובר שאפילו כשבשר החתיכה צבעו אדום טמאה.

טעמם של רבנן שטיהרו דם שבחתיכה כתבו **התוספות** [ד"ה "והאמר"] משום שדם נדה אין דרכו להיות בתוך חתיכת בשר, ותולים שהדם הוא ממכה. טעם נוסף לטהר דם שבחתיכה יבואר בהמשך הסוגיא שנלמד מדרשת הפסוק "בבשרה", ולא בחתיכה.

טעמם של סומכוס ורב אחא שגם דם מועט או בשר אדום מטמא, כתב **המהר"ם** [ד"ה

"והאמר רבי יוחנן"] שכל חתיכה אפשר שאינה עשויה מבשר אלא מדם שקרש, ואף על פי שבסתם תולים שהחתיכה היא מבשר ומטהרים, הדם שבתוכה מגלה שכל החתיכה עשויה מדם, שמסתבר שכל החתיכה היא מחומר אחד וחלק החיצון קרש והפנימי נשאר לח.

20. אין דין זה שייך לענין דם שבחתיכה, שטומאת חתיכה לבנה היא טומאת לידה, והובא בגמרא אגב דיני טומאה שישנם במפלת חתיכה. והקשו התוס' [ד"ה אם] מדוע הביאה הגמרא זה באמצע המחלוקת בדיון דם ולא המתינה להשלמת עניני נדה. ותירצו, שהעדיפה הגמרא להביא יחד הדינים שנאמרו כברייתות.

21. רש"י גרס "זוגא" ופירש שני תלמידי חכמים. גירסת התוס' [ד"ה "זוזא"] היתה "זוזא" ופירש שזהו שם של חכם. הרש"ש הביא מקשים על גירסת רש"י מלשון הגמרא "אתא ואייתא" שהיא לשון יחיד, ולרש"י ששני

דם שבחתיכה: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:

המפלת חתיכה — קורעה. אם יש בה דם אגור [שכנוס בתוכה דם רב] (22) — טמאה.

ואם לאו — טהורה;

כסומכוס — שגם דם שבתוך החתיכה מטמא.

וקילא מכולהו — שהצריך רשב"י שיהיה דם רב כדי לטמאותה, ואילו לסומכוס מטמא גם מעט דם, ואלו לרב אחא אפילו מראה אדום בלא דם כלל.

בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא:

הרואה דם בשפופרת [שהכניסה קנה חלול באותו מקום, ולא נגע הדם בכתלי בית הרחם] — מהו? (23)

וצדדי הספק הם: שטומאת נדה נלמדת מהפסוק "דם יהיה זבה בכשרה" וכיון שאמר רחמנא, "כבשרה", אינה טמאה אלא כשעבר הדם דרך כותלי בית הרחם ולא כשיצא בשפופרת שחצצה בין הדם לבשר (24).

או דילמא, האי "כבשרה" לא בא לדרשה זו,

ת"ח אמרו המימרא היתה הגמרא צריכה לנקוט לשון רבים. ותירץ, שכן לשון הגמרא בכמה מקומות שמחשיבה את הזוג לאחד, ומתייחסת בלשונה למושג "זוג" ולא לשני החכמים.

22. רשב"י פירש ש"אגור" הכוונה היא לדם רב. הרמב"ם [איסור"ב ה, יג] פסק "ואפילו נקרעה החתיכה ונמצאת מליאת דם הרי זו טהורה" ובהלכה י"ד כתב הרמב"ם "הפילה חתיכה קרועה ודם אגור בתוכה טמאה". ויל"ע שלכאורה סתר הרמב"ם דבריו שכתב שאפילו מליאת דם טהורה, ובאגור שפירשו מלא טימא. וי"ל שמלשון הרמב"ם "הפילה חתיכה קרועה" די"ק המגיד משנה שהיתה לו גירסא אחרת בסוגייתנו, וגרס "קרועה" במקום "קורעה". ולגירסת הרמב"ם טימא רשב"י דווקא כשנפלה החתיכה כשהיא כבר קרועה, אבל אם קרעה אדם אחר כך ובשעת הנפילה היתה אטומה טהורה. ואם כן אין כאן סתירה בין פסקי הרמב"ם שבהלכה י"ג פסק שחתיכה שנפלה אטומה טהורה גם כשיש בה דם רב, ובהלכה י"ד כתב דין חתיכה שנפלה כשהיא קרועה. וראה בערוך לנר שלרמב"ם פירוש מילת

"אגור" הוא "אסוף" ואין הכוונה דווקא לדם רב כרשב"י אלא גם דם מועט מטמא, שרק רשב"י שגרס כגירסת הספרים שלפנינו הוצרך לבאר שרשב"י טימא רק בדם רב שאל"כ שווה שיטתו לסומכוס, מה שאין כן הרמב"ם מבאר שחידושו של רשב"י הוא צריכה החתיכה להיות קרועה קודם שיצאה.

23. הסדרי טהרה [קפח, ד ד"ה "ולענ"ד נראה"] הביא משו"ת משאת בנימין [מט] שאי אפשר במציאות להכניס שפופרת בתוך האם, "והכי דרכי ומדתי של רבי ירמיה בכעיות שלו לשאול בבית המדרש שאלות זרות ודחוקים משום יגדיל תורה ויאדיר אף על פי שאין באפשרות רק דרוש וקבל שכו, וכדאמרין בכבא בתרא [כג, ב] על דא אפקוה לרבי ירמיה מבי מדרשא". וראה במנחת שלמה [חלק ב, ע] שהאריך הרבה לבאר כיצד אפשר בנקל לנהוג בפועל היתר של שפופרת.

24. נחלקו הראשונים בגדר היתר הרואה בשפופרת. רשב"י [ד"ה "דרכה"] והרמב"ן [ד"ה "מהדר"] פירשו שמהפסוק "כבשרה" לומדים

דאי "בבשרה" מבועי ליה רק כדי ללמד שמטמאה מכפנים כבחויז — אם כן נימא קרא "בבשר", מאי בבשרה?

שמע מיניה תרתי! מעצם המילה לומדים שמטמאה בפנים, ותוספת "ה" ממעטת הרוואה בשפופרת! (26).

אלא מיבעי ליה ללימוד אחר, שמטמאה נדה כשנמצא הדם מבפנים כבחויז, שעם יציאת הדם מהמקור לפרוודור הרי היא טמאה אע"פ שלא יצא עדיין החוצה [ושונה מזב ומבעל קרי שאין מטמאין אלא כשייצא הזוב לחוץ לגמרי].

אמר ליה רבי זירא לרבי ירמיה: "בבשרה" אמר רחמנא — ולא בשפופרת! (25)

והרי עצם הכנסת השפופרת למקור צריכה לטמא את האשה, שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. ותירץ, שמדובר בשפופרת דקה שהפתיחה הנצרכת להכנסתה אינה גורמת שיצא דם. ובחוות דעת [קפח, ד] תמה על קושיא זו דמה בכך שיצא דם בפתיחת המקור והרי גם דם זה יפול לשפופרת ויטהר, דלא חמור דינו מדם נדה גמור שכשיצא בשפופרת אינו מטמא. וכתב החו"ד שגם הב"י חזר בו מקושייתו. אולם מהגר"א [כג] מוכח שסובר שלא חזר בו הב"י ונסתמך על דין שפופרת דקה להתיר המפלת חתיכות קטנות. וראה בחזו"א [פג] מה שכתב בזה.

השו"ע הרב [קפח, ח] תירץ את קושיית החו"ד על פי שיטתו שרק דם שהוצא מהרחם על ידי השפופרת טהור אבל דם שיוצא כטבע הדמים מטמא גם כשיצא בשפופרת, ואם כן כיון שפתיחת הרחם גורמת לטבע האשה להוציא דם לא יטהר גם אם יצא בשפופרת. ובשו"ת דברי חיים [יו"ד ב, סג] חולק על השו"ע הרב. וראה במנחת שלמה [חלק ב ע, יב] שהאריך להוכיח כדברי חיים.

26. המאירי מחדש ששני הלימודים שנדרשים מ"בבשרה" שייכים זה לזה. שכל מייעוט שפופרת הוא רק שאינו מטמא בפנים כבחויז וכל זמן שנשאר הדם שבשפופרת בתוך הבית החיצון טהור, אולם משיצא הדם מחוץ לגוף טמאה גם

שצריך שיגע הדם בבשר האשה ולא תהא חציצה ביניהם. התוס' ד"ה "כ"י" והרא"ש [ב] כתבו שיש מהתנאים הסוברים שההיתר הוא משום שיצא הדם שלא כדרכו, והפסוק "בבשרה" מלמד שרק דם שיוצא בבשרה כדרך שהדמים יוצאים מטמא.

בדעת רש"י שההיתר משום חציצה, יש לדון אם צריך שיגע הדם בבשר, או מספיק שעובר דרכו בלא נגיעה, ובשפופרת טהורה משום שנחשב שעובר בשפופרת ולא בגוף. בדעת התוס' שההיתר משום שאין היציאה כדרכה נחלקו האחרונים האם הכוונה היא שהשפופרת גרמה לדם לצאת וסיבת היציאה מהרחם היא לא טבעית. או גם ביציאת דם כטבעו אם עובר בשפופרת ואין המעבר לבין השיניים כדרך הדמים טהורה. ובהמשך הסוגיא יבוארו המקורות והקושיות לנידונים אלו.

הר"ן פירש שהיתר שפופרת הוא משום שדם מטמא רק בהרגשה [כדלהלן נז, ב] וכשיצא בשפופרת אינה מרגישה ביציאתו. ובבינת אדם ביאר שאף על פי שרבנן טימאו בטומאת כתמים גם דם שיצא בלא הרגשה, בשפופרת שאינה שכיחה לא גזרו. וראה בשו"ע הרב [קפג, בקונטרס אחרון] שביאר מדוע גורמת השפופרת שלא תהא הרגשה.

25. הבית יוסף [קפח ד"ה "כתב הרשב"א] הקשה כיצד יטהר רבי זירא הרוואה בשפופרת

פעם (28). אבל **הבא**, בראיית שפופרת — אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת!

ודנה הגמרא: **לימא דין ראייה דרך שפופרת — תנאי היא?**

דתניא: המפלת חתיכה, אף על פי שמלאה החתיכה בתוכה דם, אם יש עמנה, שיצא איתה, דם נוסף מחוץ לחתיכה, טמאה. ואם לאו, טהורה.

רבי אליעזר אומר: "בבשרה" — ולא בשפיר

ומקשה הגמרא: **והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי:** המפלת חתיכה — קורעה אם יש בה דם אגור טמאה, ואם לאו טהורה! והרי הדם האגור אינו יוצא בעצמו דרך כתלי בית הרחם אלא כנוס הוא בתוך חתיכת הבשר, ומאי שנא רואה דם בתוך שפופרת מרואה דם בתוך חתיכת בשר? (27)

ומתרצת: **הכי השתא?** התם, כדינו של רשב"י, דרכה של אשה לראות דם בחתיכה, ולפיכך אין חסרון ביציאת הדם כשהוא כנוס בתוך החתיכה, כי כן דרכו לצאת מידי

כשיצא בשפופרת. ומהרמב"ם והשו"ע משמע שחולקים וסוברים שהרואה בשפופרת טהורה לעולם.

27. הקשו התוס' שבגמרא לעיל מבואר שחכמים שבמשנה סוברים שרק דם שבא מבחוץ לחתיכה מטמא ודם שבתוכה טהור, וחולקים על רשב"י שטימא דם אגור שבחתיכה, ואם כן מהי הקושיא על רבי זירא שפסק דלא כרשב"י אלא כחכמים. ותיירו, שטעם חכמים שבמשנה שמטהרים אינו משום שדם שבחתיכה הוא כדם בשפופרת, אלא סוברים שאין דרך דם נדה להיות בחתיכה ותולים שדם זה הוא ממכה וכד'. ולכן אף על פי שחולקים חכמים על רשב"י זהו רק בדם שבחתיכה אבל מודים גם הם שדם שבשפופרת טמא, ואי אפשר לומר שנסתמך רבי זירא על שיטת חכמים.

הרמב"ן תירץ שהגמרא כאן בקושיה חולקת על הגמרא לעיל וסוברת שחכמים מודים לרשב"י ומטמאים דם שבחתיכה. ומה שנקטו חכמים "אם יש עמנה דם" הוא רק ללמד שכשאין בחתיכה דם לא מטמאים משום שודאי יצא דם עמה בפתיחת הקבר, וטהורה.

28. רש"י פירש שטומאת דם שבחתיכה היא משום שמין במינו אינו חוצץ, כלומר שטהרת השפופרת היא משום שחוצצת בין הדם לבשר האשה וחתיכה העשויה מבשר אינה חוצצת. ויל"ע היכן רמזו פירושו של רש"י בלשון הגמרא "דרכה של אשה לראות דם בחתיכה". ויל"ע על פי דברי התוס' בסוכה [לז, א ד"ה "כי"] שגם מין במינו אם אין דרכם להיות יחד חוצץ, ואם כן רק משום שדרכה של אשה שיש בחתיכה דם נחשב למין במינו שאינו חוצץ.

הרמב"ן [הלכות בכורות פ"ג טז, א] כתב שבכל מקום שצריך נגיעה ממש גם מין במינו הוא חציצה, כגון היולדת תאומים ויצאו שניהם כאחד לא יהיו שניהם בכורים אם צריך מגע בכל הרחם, ואף על פי שהם מין במינו מכל מקום לא נגעו בפועל. ולכאורה מרש"י שכתב שהחתיכה אינה חציצה משום מין במינו ונחשב שנוגע הדם בבשר משמע שחולק על הרמב"ן. ואפשר לדחות שמודה רש"י לרמב"ן, וכדם נדה אין צריך שיגע ממש בבשר האשה אלא רק שיצא דרך הרחם, וכשיוצא בשפופרת החוצצת אין נחשב שעובר בתוך הרחם אלא בתוך שפופרת ובחתיכה שהיא מין במינו ואינה חוצצת נחשב גם כשמונח בה שיציאתו היא דרך הרחם.

החתיכה, כי אין זה דם נדה אלא דם חתיכה!

ועדיין יש לברר: (30) במה נחלקו חכמים ותנא קמא? והרי תנא קמא נמו טהורי מטהר. ומשמע שנחלקו בדין ולא רק בדרש הפסוק, אם צריכים אותו אם לאו!?

ומתרצת הגמרא שישנם ב' מחלוקות בין תנא קמא לחכמים: אלא, דפלי פלווי איכא ביניהו, כשיש ביקועים בחתיכה, ויש דם בתוך הביקועים, רק חכמים מטהרים. ומחלוקת נוספת יש בדין רואה בשפופרת שרק ת"ק מטהר (31).

ומטהרת. ג. חכמים סוברים להפך מרשב"י ומטהרים דם שבחתיכה ומטמאים דם שבשפופרת, משום שלא סוברים המיעוט מ"בבשרה" ודם החתיכה טהור משום שאינו דם נדה. הרמב"ן [ד"ה "תנא קמא"] סובר שהגמרא במסקנא חוזרת בה ושיטת חכמים היא כשיטת רשב"י, אולם שאר הראשונים סוברים שגם למסקנא ישנם ג' שיטות.

30. הרמב"ן והרשב"א פירשו שקושיא זו ותירוץ הגמרא "אלא דפלי פלווי" אינם חלק מהוכחת הגמרא שישנה מחלוקת תנאים בדין שפופרת, אלא אגב שהביאה הגמרא את הברייתא פירשתה. והוכחת הגמרא למחלוקת היא רק מכך שר"א דרש "בבשרה" למעט שפופרת וחכמים חלקו על דרשתו.

31. מבואר בגמרא שישנם ב' מחלוקות בין ר"א לרבנן, א. בדין "פלי פלווי" שחכמים טיהרו גם הדם שנמצא בקיפולים החיצוניים של החתיכה ור"א טמא. ב. ברואה בשפופרת שר"א מטהר וחכמים מטמאים.

הכרח הגמרא שרבנן חולקים על ר"א בדין

[שקית עור של וולד, שלפני שהתקמו בה אברי הולד היא מלאה דם], ולא כשהדם יוצא בתוך החתיכה.

ושואלת הגמרא: רבי אליעזר האומר "ולא בחתיכה" — היינו תנא קמא ששניהם טיהרו דם שבתוך החתיכה?!

אלא, צריך לתקן דבריו כך. אימא — שרבי אליעזר אומר "בבשרה" ולא בשפיר ולא בחתיכה, ובא רבי אליעזר רק לפרש את מקורו של התנא קמא ולא לחלוק (29) עליו. ומביאה הגמרא את סיוע הברייתא: וחכמים אומרים טעם אחר לטהר הדם שבתוך

הריטב"א פירש, כיון שדרכה של אשה לראות דם בחתיכה נחשבת החתיכה כאילו היתה היא עצמה דם ולכן אינה חוצצת. ולפירוש זה שהחתיכה עצמה היא דם אפשר לומר שכדי שתטמא האשה צריך שיגע הדם בבשר ממש וגם בתוך החתיכה נחשב שנוגע בבשר האשה על ידי נגיעת החתיכה שהיא כדם.

29. רבי אליעזר חולק על דברי רשב"י שהובאו לעיל וסובר שגם דם שבחתיכה טהור, נמצא שישנם ג' שיטות בדין רואה בשפופרת: א. רבי אליעזר סובר שבין דם המונח בשפופרת ובין דם שבחתיכה נתמעט מ"בבשרה" וטהור. ב. רשב"י מודה לדרשה ש"בבשרה עד שיגע בבשרה", אולם סובר שרק שפופרת נתמעטה ולא דם שבחתיכה. בטעם מחלוקת רשב"י ור"א אפשר לומר שנחלקו האם מ"בבשרה" נלמד שצריך נגיעת הדם בבשר האשה, ר"א סבר שצריך נגיעה גמורה, ולכן גם בתוך חתיכה שהיא מין במינו ואינו חוצץ טהורה, וכמה שכתב הרמב"ן [הלכות בכורות פ"ג טז, א] שגם מין במינו אינו נחשב לנוגע. ורשב"י סבר שא"צ שיגע ממש ורק שפופרת שהיא מין בשאינו מינו חוצצת

בכותלי בית הרחם, שהרי אין הוא בכלל דם נידה.

וממשיכה הגמרא לבאר את המחלוקת השניה: **הא דם נדה ודאי**, שאינו דם חתיכה, הרי הוא **טמא**, ואפילו יצא **בשפופרת נמוי**. שהרי לרבנן לא דרשינן "בבשרה" למעוטי חציצה.

ונמצא, שנחלקו תנא קמא [שהוא רבי אליעזר] וחכמים גם בדינה של הרואה בשפופרת!?

ודוחה הגמרא: **אמר אביי: לא נחלקו ת"ק וחכמים אלא בדין אחד ובשפופרת — כולי עלמא לא פליגי דטהורה היא**, ומשום שגם חכמים דורשים הפסוק "בבשרה" למעוטי חציצה.

כי פליגי רק בחתיכה, ודפלי פלווי, שנראה כב-א הדם בבקעי החתיכה.

מר, תנא קמא סבר — דרכה של אשה לראות דם בחתיכה והדם הוא דם נידה, וכיון אין כאן חציצה טמאה. **ומר, רבנן, סבר אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ולפיכך אין דם זה נקרא 'דם נידה'**, וטהור⁽³²⁾. ומה שהוצרכו חכמים לטהר משום

תנא קמא סבר: שטעם טהרת דם שבחתיכה הוא מהפסוק "בבשרה", ולא בשפיר ולא בחתיכה, ולכן לא רק בחתיכה טיהר אלא והוא **הדין לשפופרת!** דמגזירת הכתוב למדים שכל דם שיש חציצה בינו לבין כתלי בית הרחם אינו מטמא. אולם **והני מילי בחתיכה שיש חציצה בין הדם לכתלי הרחם. ולכן רק היכא דשיעי** שהחתיכה מבחוץ מסביב חלקה ואינו מבוקעת ושועה והדם נמצא רק בתוך החתיכה, טהורה. **אבל, פלי פלווי, שיש בקעים בחתיכה**, ונאסף הדם גם לתוך הבקעים, ונוגע הדם שבבקעים בכתלי הרחם טמאה.

מאי טעמא? שדם שבבקעים "בבשרה" קרינא ביה, והרי היא טמאה. שהרי אין מה שיחוץ בין הדם שבבקעים לכותלי בית הרחם,

ואתו רבנן למימר — אף על גב דפלי פלווי ונוגע הדם בכותלי בית הרחם הוא אינו מטמא, **כי אין זה "דם נדה" אלא "דם חתיכה"**.

שהרי לא מגזירת הכתוב של חציצה מיעטו חכמים, אלא מסברא בעלמא, שדם המצוי בחתיכה אינו דם נידה אלא דם חתיכה. ולכן, לא אכפת לנו אם דם החתיכה נוגע

32. נחלקו הראשונים בביאור תירוץ הגמרא, ונאמרו בזה חמשה פירושים. א. רש"י פירש שמסקנת הגמרא היא שישנה רק מחלוקת אחת בין ר"א לרבנן בדין פלי פלווי, וחוזרת בה הגמרא מהדיוק שרבנן חולקים על מה שאמר ר"א במפורש ובאו רבנן רק להוסיף על דברי ר"א שלא רק משום "בבשרה" טהור אלא גם משום שאין זה דם נדה. ואם כן מודים כולם

רואה שפופרת ביארו התוס' [ד"ה הא] שמשמע שרבנן לא סוברים הטעם להתיר שכתב ר"א ולכן הוצרכו לטעם אחר, ובשפופרת שיש רק את ההיתר ד"בבשרה" יסברו רבנן שטמא. ואין מסתבר שבאו רק להוסיף טעם נוסף שיתיר גם פלי פלווי, שכיון שלא הוזכר דין פלי פלווי בדברי ר"א לא יאמרו רבנן טעם שאין ממנו נפקא מינה לדברי ר"א.